

vételével, a hagyományos könyvtári munkame-
netben a könyvtárosok négy nagy csoportját tud-
juk rögzíteni: a feldolgozásért, az információ-
szolgáltatásért, a gyűjtemény gyarapításáért és a
gyűjtemény hozzáférhetővé tételéért felelőst.
Ehhez hozzá kell még tenni a könyvtáros mene-
dzser és a könyvtáros marketinges feladatkört.

Példaként a gyűjtemény építésének feladat-
körét említem, amelynek követelménye jelentő-
sen módosult az elmúlt években. Egyrészt nem-
csak a hagyományos nyomtatott dokumentumok
beszerzése tartozik ide, de az elektronikus for-
mátumú könyveké, adatbázisoké, folyóiratoké is.
A feladatot ellátó könyvtárosnak nem elég is-
mernie a különböző beszerzési módokat, de
önállóan kell tárgyalnia a kiadókkal, illetve for-
galmazókkal és jó ismeretekkel kell rendelke-
znie a különböző licencformákról, konzorciális
lehetőségekről. Ezekhez jön még a biztos
nyelvtudás is.

A Könyvtári Figyelő 2004. évi 2. számában
jelent meg az ALA tájékoztató és olvasószol-
gálati egyesületének követelményrendszere. A
követelményrendszer azokra a képességekre,
készségekre és ismeretekre összpontosít, ame-
lyek a tájékoztató és olvasószolgálatos könyv-
tárosokat megkülönböztetik a többi könyvtári
szakembertől.

Ezek feltételezik a minden könyvtárostól el-
várható kommunikációs, olvasási, matematikai
és íráskészségeket, valamint a tágabb értele-
ben vett szakmai készségek meglétét.

A tájékoztató és olvasószolgálati könyvtá-
rosok számára nélkülözhetetlen ismeretek a kö-
vetkezők: (1) az információforrások szerkeze-
te az elsődleges felhasználók figyelmének kö-
zéppontjában álló ismeretágakban, (2) az alap-
vető információs eszközök ismerete, ideértve
az on-line katalógusokat, a keresőrendsze-
retet, adatbázisokat, webhelyeket, monográfiá-
kat és folyóiratokat – elektronikus és nyomta-
tott formátumban –, videókat, hangfelvétele-
ket, (3) az információkeresési típusok és az
elsődleges felhasználók szokásai, (4) a kom-
munikáció alapelvei, ideértve a felhasználók-
kal történő személyes és egyéb módon folyta-
tott párbeszédet, (5) a technológiának az in-
formáció szerkezetére gyakorolt hatása, (6) a
szerzői jog és a szellemi tulajdonnal kapcsola-
tos jogok és (7) a vonatkozó egyéb jogsza-
bályok.

Piacképesség

Magyarországon szeptembertől tizenhárom
képzőhelyen folyik felsőfokú szakemberképzés.
Ezekben összesen több mint négyezer hallgató
tanul, ebből közel kétezer a nappali képzésben. A
könyvtárosképzés a nagyobb szakok közé tartozik
(a bölcsészettudományi képzésben a magyar, törté-
nelem, angol és német után következik).

Ismereteim szerint nem készült felmérés a
végzetek elhelyezkedéséről, így csak a tapaszt-
alatokra támaszkodhatunk. Szóbeli tájékoztatás
szerint a levelező hallgatók nagy része nem
könyvtárban helyezkedik el (igazából csak egy
diplomára van szükségük). Vannak viszont, akik
már könyvtárban dolgoznak és a magasabb ké-
pesítés megszerzéséért tanulnak. A nappali hall-
gatók (különösen az informatikus-könyvtáros
diplomával rendelkezők) számára több lehetősé-
g is kínálkozik: egyrészt a könyvtári rendszer-
ben, másrészt a profitorientált szektorban infor-
mációs brókerként, hipermédia fejlesztőjeként,
bibliográfiai szoftver készítőjeként való elhelyez-
kedés. Az *Opening New Doors: alternative
careers for librarians* (SLA, Washington, 1993)
28 alternatív karrierlehetőséget sorol fel a vég-
zős könyvtári szakemberek számára.

Konklúzió: A könyvtárak és a könyvtáros-
képző intézmények közös célja elsősorban a
könyvtári igények kielégítése kell, hogy legyen.
Ehhez világosan megfogalmazott minőségi kö-
vetelmények és az ezekhez alkalmazkodó kép-
zési struktúra szükséges. Az új, kétlépcsős kép-
zési rendszer kialakításához az egész szakma
összefogására szükség van.

Virágos Márta
Debreceni Egyetem Egyetemi
és Nemzeti Könyvtár

Egy pályakezdő naplójából

A könyvtárosképzés és annak a gyakorlati életben való alkalmazása egy kezdő könyvtáros szemszögéből

Ebben az évben végeztem a Szent István
Egyetem Jászberényi Főiskolai Karán, könyvtár-
művelődésszervező szakon.

A főiskola könyvtárosképzése kiváló alkal-
mat nyújtott a gyakorlat elsajátítására. Ennek

legfontosabb helyszíne az iskolai könyvtár volt, ahol megtanultuk, hogyan kell a helyükre rendezni a már visszahozott könyveket, a cím-leltárkönyvből visszaellenőrizni a leltári számokat, katalogizálni, ezzel együtt katalóguscédulákat készíteni, továbbá a legfontosabbat, a számítógépes adatbevitelt is gyakoroltuk. Ebben nagy segítség volt a könyvtár-informatika tantárgy, amelynek keretében minden számítógéphez kötődő könyvtári ismeretet elsajátítottunk. Kiváló tanárnőnkkel, *dr. Harmat Máriával* elkészítettük a Szent István Egyetem Jászberényi Főiskolai Karának Társadalomelméleti, Közművelődési és Felnőttképzési Intézetében elfogadott és elhelyezett szakdolgozatok 1998–2000. évi bibliográfiáját. A jászberényi Városi Könyvtárban töltött gyakorlat alatt katalogizáltunk, katalóguscédulákat selejteztünk, és részt vettünk a tájékoztatásban. Mindezek nagyban hozzájárultak a könyvtári ismeretek gyakorlati elsajátításához. Végül a negyedik év végén került sor egy egyhónapos könyvtári gyakorlatra. Én a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Központi Könyvtárában töltöttem ezt az időt. Ebben a nagy könyvtárban szereztem a legtöbb tapasztalatot. Az egy hónap alatt alkalmam volt eltölteni egy pár napot a könyvtár minden területén, és az ott dolgozókkal együtt részt venni a könyvtári munkában. A központi könyvtáron kívül három tagkönyvtárt is megtekinthettem: a Pataky István Művelődési Házban található Kőbányai Szabó Ervin Könyvtárt, a Boráros téri IX./2 tagkönyvtárt, és a Vadász utcai tagkönyvtárt. Mindhárom helyen nagyon kedvesen fogadtak, segítőkészek voltak a vezetők. Beszélgettünk a könyvtárak gazdasági helyzetéről, az olvasói keretről, és persze itt is részt vettem a tájékoztatásban. A központi könyvtár barátságos és otthonos légköre és a megszerzett tapasztalatok is nagyban hozzájárultak ahhoz az elhatározáshoz, hogy könyvtáros legyek.

Egész nyáron át tartó, hosszas álláskeresés után, nagy szerencsémre állást kaptam a miskolci Hunyadi Mátyás Általános Iskolában mint könyvtárostánár. A kollégák kedvesen fogadtak, az előző könyvtáros rendezetten átadta a könyvtárt, elmagyarázva, mi tartozik a feladataim közé, és felajánlotta segítségét. A kis könyvtár állománya tízezer kötetből áll, ebben benne vannak a tanári kézikönyvek és a fogyóeszközként számon tartott tankönyvek is, amelyeket egy tanévre kölcsönzünk az arra rászoruló diákok-

nak. A könyvtár két helyiségből áll, egy ún. stúdióból, ahol a lexikonok, szótárak, tanári kézikönyvek, tankönyvek, videokazetták, diafilmek, CD-k mellett videomagnó, mikrofon, keverőpult és egy CD-s rádiómagnó kap helyet. A másik helyiség az olvasás és a kölcsönzés tere. Az elmúlt tanév végén az iskola egy pályázaton számítógépet nyert a könyvtár számára. Az én feladatomban a könyvtár dokumentumállományának számítógépes feldolgozása, amelyhez a Millennium 2000 könyvtári nyilvántartó rendszert fogom alkalmazni.

Az iskolának 438 tanulója van, ebből a könyvtár aktív használói az alsó tagozatosok. Ők leginkább meséskönyveket, versgyűjteményeket kölcsönöznek, de vannak, akik az ismeretterjesztő könyveket részesítik előnyben. A szorgalmasabb, törekvő felső tagozatosok általában a házi feladathoz végeznek kutatómunkát, ehhez a szépirodalomban, vagy és az *Így élt* sorozat könyveiben böngésznek. És természetesen helyben olvasásra is gyakran használják az iskolai könyvtárt. A nyitva tartás rendkívül kedvező a diákok számára: hétfőtől csütörtökig reggel 7-től 8-ig, valamint fél 12 és délután 4 óra között vehetik igénybe a szolgáltatásainkat. Minden tanév szeptemberében tartanak könyvtárismertetővel egybekötött beíratkozást a 2. osztályosok részére. Ebben az évben az én feladatomban volt a kicsik fogadása és a könyvtár bemutatása. Itt ismerkednek meg a gyerekek az iskolai könyvtár házirendjével, a könyvek elrendezésével. Egyhónapos munkám során azt tapasztaltam, hogy a diákok ügyesen tájékozódnak a könyvek világában. Ha a keresett könyv nem található az iskolai könyvtárban, azt tanácsolom, hogy a városi vagy a megyei könyvtárban érdeklődjenek.

A dokumentumok beszerzése is az én feladatomban, de sajnos az iskolának kevés pénze van az állomány gyarapítására. A korszerű oktató CD-ROM-ok egyre népszerűbbek a pedagógusok körében, ezért fontosnak tartom az ilyen fajta dokumentumok beszerzését. Az iskola könyvtárában számottevő a régebbi vagy a már-már szétesésig használt könyvek halmaza. Az eddigi tapasztalataim azt bizonyítják, hogy a gyerekek körében népszerűbbek és keresettebbek az újonnan megjelent, de legalábbis ép könyvek. Szinte naponta hallom a megjegyzéseket: „A legújabb könyvet szeretném kivinni!”, vagy „Itt van egy pár könyv, ami szét van esve!”, vagy „Mit kap

az, aki megrongálja a könyveket?” Rövid tapasztalatom azt mutatja, hogy a *Mi kicsoda* című sorozatot, az állatokról szóló könyveket, az általános iskolás korosztálynak szóló tudományos könyvállományt kell bővíteni. De a legnagyobb igény az ifjúsági bestsellerek iránt van, mint például a Harry Potter-kötetek vagy a *Tök jó könyvek* sorozat.

Az iskolai könyvtár elég nagy népszerűségnek örvend a diákok körében. Átlagban elmondható, hogy hetente hatvan–hetven gyerek fordul meg a könyvtárban, ennek mintegy nyolcvanöt százaléka az aktív kölcsönző. A tanárok fele használja az iskolai könyvtárat, de szinte kizárólag tankönyveket vagy tanári kézikönyveket kölcsönöznek. Általában az alsó tagozatos osztályfőnökök ajánlják diákjaiknak a könyvtárat. Többnyire valamilyen versenyhez keresnek könyveket a gyerekek, vagy a házi feladat megoldásához szükséges a könyvtár segítsége.

Az olvasóvá nevelés céljából könyvtárhasználati foglalkozásokat, valamint nevelő irodalomórát tartunk. E foglalkozások célja, hogy a gyerekek megismerkedjenek a könyvtárral, bármikor könnyen eligazodjanak a könyvek és más dokumentumok rengetegében, és magabiztosan tudják keresni és használni őket. Szerintem ez nagyon fontos abból a szempontból is, hogy ne csak akkor menjenek el a könyvtárba, amikor muszáj, hanem kikapcsolódásnak, szórakozásnak tekintsék. (Előfordult például, hogy egy másodikos kislány nem mert bejönni a könyvtárba, mondván, hogy milyen az, ha ő egyedül bejön. Inkább megkérte az anyukáját, mondja meg, melyik könyvet szeretné, én pedig keressem meg őt és adjam oda neki. Ennek a kislánynak elmagyaráztam, hogy nem szégyen az, ha valaki könyvtárba megy, ő ezt megértette, és azóta rendszeres olvasónk.) A nevelő irodalomóra pedig abból áll, hogy a magyartanárokkal együtt egy-egy óra keretében, játékos vetélkedőkkel egybekötve feldolgozunk valamilyen mesét, tananyagot, s eközben kihangsúlyozzuk a könyvtár szerepét, az olvasás fontosságát és hasznosságát.

Különböző vetélkedőknek is helyet ad a könyvtár, a versengő gyerekek segítségével bármilyen – a témához kapcsolódó – könyvet használhatnak. Ezekhez csatlakoznak még a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár programjai, melyek rendhagyó irodalomórákkal bővítik ki az iskolai könyvtár foglalkozásait.

Az egyik legfontosabb dolog, hogy már a családban és az iskolában elkezdődjön az olvasóvá nevelés folyamata. Fontos, hogy a szülők már kisgyermekkorban leüljenek csemetéikkel egy-egy meséskönyvet nézegetni, olvassanak fel nekik történeteket, példát mutassanak azzal, hogy ők is olvasnak könyveket, nem csak újságot. Legyen a gyerekek is egy saját éjjeli lámpája, hozzá kell szoktatni a lefekvés előtti olvasáshoz, a könyv szeretetéhez. A pedagógusoknak pedig követniük kellene a szülők pozitív példáját az iskolában: elmagyarázni, hogy mire jó a könyvtár, hogy nem csak tanuláshoz, hanem szórakozáshoz is segítséget nyújt.

Rövid tapasztalatom alapján állíthatom, hogy nem csak a könyvtárosoknak, hanem a családnak és a pedagógusoknak is nagy szerepük van abban, hogy felkeltsék az érdeklődést az olvasás iránt, és ápolják, megtartsák a gyerekeknek ezt a szokását. A könyvtáros szerepét abban látom, hogy ebben az „elszámítógépiesült” világban segítsen visszaállítani az olvasás szeretetét, a könyvtárak presztízsét. Egyik legfontosabb feladatunk az, hogy eredményesen részt vegyünk a gyerekek olvasóvá nevelésében, csoportos foglalkozásainkkal, rendezvényeinkkel felkeltsük a gyerekek érdeklődését az olvasás, a könyvek és a könyvtár iránt. Ugyanakkor a korszerűség híve vagyok, ezért könyvtárosként célnak tartom az állomány folyamatos bővítését, a modernebb adathordozók beszerzését és az olvasás megkedveltetését egyaránt. (Slisz Klaudia)